

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH DO MOŻLIWOŚCI PSYCHOFIZYCZNYCH WYNIKAJĄCYCH Z INDYWIDUALNYCH POTRZEB UCZNIÓW

Pomoc psychologiczno – pedagogiczna w szkole

1. Podstawa prawna: *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.*
2. Na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej jak również na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego albo nauczania indywidualnego, szkoła ma obowiązek dostosować wymagania edukacyjne, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono **zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się**, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom.
3. O taką pomoc może wnioskować: sam uczeń, rodzice, wychowawca klasy, dyrektor, poradnia psychologiczno – pedagogiczna, specjalista, pracownik socjalny, asystent rodziny oraz kurator sądowy.
4. Wychowawca lub dyrektor ustalają formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, którym poszczególne formy będą realizowane.
5. W przypadku uczniów, którzy mają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego opracowuje się dla nich specjalny program edukacyjno-terapeutyczny, zaś pozostałym uczniom opracowuje się program zajęć zgodnie z ustalonymi formami pomocy.
6. O potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno – pedagogiczną informuje się rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia. Dyrektor bądź wychowawca pisemnie podają następujące informacje: o ustalonych dla ucznia formach, okresie udzielania pomocy oraz wymiarze godzin, w których poszczególne formy będą realizowane
7. Wobec uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi konieczne jest dostosowanie wymagań edukacyjnych oraz form i metod pracy, w zależności od indywidualnych potrzeb oraz zaleceń poradni psychologiczno – pedagogicznej lub lekarza. Dostosowanie wymagań nie oznacza ich obniżenia i dotyczy głównie form i metod pracy z uczniem. Nie może polegać na takiej zmianie treści nauczania, która powoduje obniżenie wymagań wobec uczniów z normą intelektualną, nie oznacza pomijania haseł programowych, tylko ewentualne ich realizowanie na poziomie wymagań koniecznych lub podstawowych. Nie może prowadzić do zejścia poniżej podstawy programowej, a zakres wiedzy i umiejętności powinien dać szansę na sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego.
8. Oprócz wspierania uczniów szkoła ma obowiązek udzielania pomocy rodzicom.

9. Korzystanie z pomocy jest bezpłatne i dobrowolne.

10. Rodzic lub uczeń (w przypadku gdy jest pełnoletni) może nie wyrazić zgody na udział w dodatkowych zajęciach ich organizowanych w szkole.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych w praktyce na poszczególnych przedmiotach.

1. *Uczeń słabowidzący*

U takich dzieci niepełnosprawność w zakresie widzenia oznacza osłabienie wzroku, które nawet przy użyciu szkieł korekcyjnych wpływa negatywnie na ich osiągnięcia szkolne.

Wobec nich można zastosować następujące dostosowania wymagań edukacyjnych:

JĘZYK POLSKI

- Właściwe umiejscowienie dziecka w klasie (zapobiegające odbłaskowi pojawiającego się w pobliżu okna, zapewniające właściwe oświetlenie i widoczność)
- Udostępnienie tekstów (np. tekstów sprawdzających wiedzę) w wersji powiększonej
- Zwracanie uwagi na szybką męczliwość ucznia (wydłużanie czasu na wykonanie określonych zadań)
- Umożliwienie uczniowi korzystanie z nagrań lektur szkolnych tzw. audiobooków
- Częste zadawanie pytań : „Co widzisz?” w celu sprawdzenia i uzupełnienia słownego trafności doznań wzrokowych.

JĘZYKI OBCE

- Udostępnienie materiałów drukowanych powiększoną czcionką
- Wyróżnienie ważnych treści za pomocą markera
- Ograniczenie ilości materiałów do czytania
- Zapewnienie czasu na odpoczynek oczu i wydłużenie czasu przeznaczonego na pracę z tekstem
- Umożliwienie pracy z użyciem sprzętu wspomagającego widzenie np. laptop. Lupa
- Zapewnienie odpowiedniego oświetlenia
- Przewaga odpowiedzi ustnych nad pisemnymi

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

- Dostosowanie oświetlenia do potrzeb ucznia
- Dostosowanie miejsca pracy ucznia (blisko nauczyciela, tablicy, kontrasty barwne dla lepszej orientacji)
- Stosowanie odpowiedniej czcionki w tekście (powiększonej, wytłuszczonej)
- Dostosowanie innych elementów graficznych do potrzeb ucznia
- Ćwiczenia nie mogą angażować receptorów wzroku dłużej niż 15 minut
- Wydłużenie czasu pracy podczas testów, sprawdzianów
- W miarę możliwości częste korzystanie ze sprzętu audio

- Dopuszczenie pisania prac domowych na komputerze
- Monitorowanie pracy ucznia na lekcji poprzez zadawanie pytań „czy rozumie?”, „czy dobrze widzi?”

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

- Właściwe umiejscowienie ucznia w klasie
- Udostępnienie tekstów (tekstów sprawdzających) w wersji powiększonej
- Podawanie modeli i przedmiotów do obejrzenia z bliska
- Zwracanie uwagi na szybka męczliwość ucznia związaną z zużywaniem większej energii na patrzenie i interpretacje informacji uzyskanych drogą wzrokową (wydłużenie czasu na wykonanie określonych zadań)
- W geometrii należy wprowadzać uproszczone konstrukcje z ograniczoną do koniecznych liczbą linii pomocniczych i konstrukcje geometryczne wykonywać na kartkach większego formatu niż zwykła kartka papieru
- Częste zadawanie pytania „co widzisz?” w celu sprawdzenia i uzupełnienia słownego trafności doznań wzrokowych

WYCHOWANIE FIZYCZNE

- Zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego przez poradnię psychologiczno – pedagogiczną lub orzeczenia lekarza specjalisty.

2. *Uczeń słabosłyszący*

Uczeń słabo słyszający, to dziecko, które ma pozostałości słuchu wystarczające do skutecznego odbierania informacji językowych za pomocą słuchu, najczęściej przy użyciu aparatu słuchowego. Nie ma związku przyczynowego między osłabieniem słuchu a inteligencją dziecka.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

JĘZYK POLSKI

- zapewnić dobre oświetlenie klasy oraz miejsce dla dziecka w pierwszej ławce w rzędzie od okna. Uczeń będąc blisko nauczyciela (od 0,5 do 1.5 m), którego twarz jest dobrze oświetlona, może słuchać jego wypowiedzi i jednocześnie odczytywać mowę z ust. Należy też, umożliwić dziecku odwracanie się w kierunku innych kolegów odpowiadających na lekcji co ułatwi lepsze zrozumienie ich wypowiedzi
- nauczyciel mówiąc do całej klasy, powinien stać w pobliżu dziecka zwrócony twarzą w jego stronę - nie powinien chodzić po klasie, czy być odwrócony twarzą do tablicy, to utrudnia dziecku odczytywanie mowy z jego ust
- należy mówić do dziecka wyraźnie używając normalnego głosu i intonacji, unikać gwałtownych ruchów głową czy nadmiernej gestykulacji
- trzeba zadbać o spokój i ciszę w klasie, eliminować zbędny hałas m.in. zamykać okna przy ruchliwej ulicy, unikać szeleszczenia kartkami papieru, szurania krzesłami, to utrudnia dziecku rozumienie poleceń nauczyciela i wypowiedzi innych uczniów,

powoduje też większe zmęczenie. Takie zakłócenia stanowią również problem dla uczniów z aparatami słuchowymi, ponieważ są wzmacniane przez aparat

- nauczyciel winien upewnić się czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie rozumiane przez dziecko niedosłyszające. W przypadku trudności zapewnić mu dodatkowe wyjaśnienia, sformułować inaczej polecenie, używając prostego, znanego uczniowi słownictwa. Można też wskazać jak to polecenie wykonuje jego kolega siedzący w ławce
- uczeń z wadą słuchu ma trudności z równoczesnym wykonywaniem kilku czynności w tym samym czasie, nie jest w stanie słuchać nauczyciela - co wymaga obserwacji jego twarzy - jednocześnie otworzyć książkę na odpowiedniej stronie i odnaleźć wskazane ćwiczenie. Często więc nie nadąża za tempem pracy pozostałych uczniów w klasie
- uczeń niedosłyszający powinien siedzieć w ławce ze zdolnym uczniem, zrównoważonym emocjonalnie, który chętnie dodatkowo będzie pomagał mu np. szybciej otworzy książkę, wskaże ćwiczenie, pozwoli przepisać notatkę z zeszytu itp.
- w czasie lekcji wskazane jest używanie jak najczęściej pomocy wizualnych i tablicy (m.in. zapisanie nowego tematu, nowych i ważniejszych słów, itp.)
- można przygotować uczniowi z niedosłuchem plan pracy na piśmie opisujący zagadnienia poruszane na lekcji lub poprosić innych uczniów w klasie, aby robili notatki z kopia i udostępniali je koledze
- konieczne jest aktywizowanie dziecka do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań, podtrzymywanie jego odpowiedzi przez dopowiadanie pojedynczych słów, umowne gesty, mimiką twarzy
- nauczyciel podczas lekcji powinien często zwracać się do ucznia niesłyszającego, zadawać pytania, ale nie dlatego, aby oceniać jego wypowiedzi, ale by zmobilizować go do lepszej koncentracji uwagi i ułatwić mu lepsze zrozumienie tematu
- z uwagi na wolne tempo czytania, dziecko potrzebuje więcej czasu na przeczytanie całej książki. Dla ułatwienia zrozumienia treści nauczyciel może podać pytania pomocnicze, na które uczeń powinien przygotować odpowiedzi – czytając wcześniej lekturę
- pisanie ze słuchu jest najtrudniejszą formą pisania, a szczególnie dla ucznia z zaburzonym słuchem i nieprawidłową wymową, dlatego też należy stosować ćwiczenia w pisaniu ze słuchu tylko wyrazów lub zdań, wcześniej z uczniem utrwalonych, w oparciu o znane mu słownictwo. Jeżeli pisanie ze słuchu sprawia uczniowi niedosłyszającemu duże trudności można je zastąpić inną formą ćwiczeń w pisaniu.
- przy ocenie prac pisemnych ucznia nie należy uwzględniać błędów wynikających z niedosłuchu, one nie powinny obniżyć ogólnej oceny pracy. Błędy mogą stanowić dla nauczyciela podstawę, do podjęcia z uczniem dalszej pracy samokształceniowej i korekcyjnej oraz ukierunkowania rodziców do dalszej pracy w domu. Błędy w pisowni należy oceniać opisowo, udzielając uczniowi wskazówek do sposobu ich poprawienia
- uczeń niedosłyszający jest w stanie opanować konieczne i podstawowe wiadomości zawarte w programie nauczania ale wymaga to od niego znacznie więcej czasu i wkładu pracy, w porównaniu z uczniem słyszającym. Przy ocenie osiągnięć ucznia z wadą słuchu należy szczególnie doceniać własną aktywność i wkład pracy ucznia, a także jego stosunek do obowiązków szkolnych (systematyczność, obowiązkowość, dokładność).;

JEZYKI OBCE

- sprawdzenie stopnia zrozumienia adresowanych poleceń i instrukcji
- pozostawienie większej ilości czasu na odpowiedzi, dostosować do ucznia tempo pracy
- stworzenie optymalnych warunków akustycznych (uczeń siedzi blisko odtwarzacza, zadbanie o spokój i ciszę w klasie, wyeliminować zbędny hałas, nauczyciel utrzymuje kontakt wzrokowy z uczniem oraz wyraźniej i głośniejszy artykułuje polecenia/pytania. W razie potrzeby nauczyciel powtarza swoją wypowiedź)
- przy ocenianiu nauczyciel ocenia stopień trudności ucznia dot. wymowy, akcentu
- przygotowanie planu pracy przed lekcją i przekazanie go uczniowi, aby mógł być na bieżąco z każdym etapem lekcji.

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

- zapewnienie komfortowego miejsca w klasie blisko nauczyciela
- zapewnienie optymalnych warunków akustycznych
- wyraźne artykułowanie z właściwą intonacją
- upewnienie się czy uczeń zrozumiał polecenie
- monitorowanie sporządzonych przez ucznia notatek i wykonywanych ćwiczeń
- częste powtarzanie informacji
- częste stosowanie pomocy wizualnych
- ograniczenie ilości prac domowych
- tempo pracy powinno być dostosowane do możliwości percepcyjnych ucznia
- nie należy gwałtownie gestykulować
- nauczyciel nie powinien jednocześnie pisać na tablicy i komentować
- praca z tekstem powinna odbywać się po kierunku nauczyciela

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

- zapewnienie odpowiedniego oświetlenia oraz miejsca dla ucznia w pierwszej ławce w rzędzie od okna. Uczeń blisko nauczyciela, którego twarz jest dobrze oświetlona może słuchać jego wypowiedzi i odczytywać mowę z ust
- nauczyciel mówiąc do klasy powinien stać w pobliżu dziecka zwrócony twarzą w jego stronę - nie powinien chodzić po klasie, czy być odwrócony do tablicy, to utrudnia odczytywanie mowy z jego ust
- nauczyciel powinien mówić do dziecka wyraźnie z właściwą intonacją , unikać gwałtownych ruchów głową czy nadmiernej gestykulacji
- należy zadbać o spokój i ciszę w klasie, eliminować zbędny hałas
- nauczyciel powinien upewnić się czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie zrozumiane przez uczniów niedosłyszających. W przypadku trudności zapewnić mu dodatkowe wyjaśnienia, sformułować inaczej polecenie, używając prostego, znanego uczniowi słownictwa. Można też wskazać jak to polecenie wykonuje jego kolega siedzący w ławce
- uczeń z wadą słuchu ma trudności z wykonywaniem kilku czynności w tym samym czasie, nie jest w stanie słuchać nauczyciela - co wymaga obserwacji jego twarzy – jednocześnie otworzyć książkę na odpowiedniej stronie o odnaleźć wskazane ćwiczenie. Często też nie nadąża za tempem pracy pozostałych uczniów.

- Uczeń niedosłyszający powinien siedzieć w ławce z uczniem zdolnym, zrównoważonym emocjonalnie, który chętnie dodatkowo będzie mu pomagał
- W czasie lekcji wskazane jest jak najczęstsze stosowanie pomocy wizualnych i tablicy (zapisanie nowego tematu, ważniejszych słów, wzorów)
- Nauczyciel może przygotować plan pracy uczniowi opisujący najważniejsze zagadnienia poruszane na lekcji
- Konieczne jest aktywizowanie ucznia na lekcji do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań, podtrzymywanie jego odpowiedzi przez dopowiadanie pojedynczych słów, umowne gesty, mimiką twarzy
- Przy ocenie prac pisemnych ucznia nie należy uwzględniać błędów wynikających z niedosłuchu. Błędy mogą stanowić podstawę do podjęcia z uczniem dalszej pracy samokształceniowej i korekcyjnej oraz ukierunkowania rodziców do wspólnej pracy w domu
- Przy ocenie osiągnięć ucznia należy doceniać własną aktywność i wkład pracy ucznia a także jego stosunek do obowiązków szkolnych.

WYCHOWANIE FIZYCZNE

- Nauczyciel mówiący do całej klasy powinien stać w pobliżu ucznia, zwrócony twarzą w jego stronę, by ułatwić uczniowi odczytywanie mowy z jego ust
- Należy mówić do ucznia wyraźnie, używając normalnego głosu z właściwą intonacją, unikać gwałtownych ruchów głową czy nadmiernej gestykulacji
- Należy sprawdzić stopień zrozumienia adresowanych poleceń i instrukcji
- Dostosować tempo pracy do możliwości ucznia

3. *Specyficzne trudności w uczeniu się*

- Dyskalkulia, czyli trudności w liczeniu

Oceniamy przede wszystkim tok rozumowania, a nie techniczną stronę liczenia. Uczeń ma, bowiem skłonność do przestawiania kolejności cyfr w liczbie i przez to jej zapis jest błędny. Zły wynik końcowy wcale nie świadczy o tym, że dziecko nie rozumie zagadnienia. Dostosowanie wymagań będzie, więc dotyczyło tylko formy sprawdzenia wiedzy poprzez koncentrację na prześledzeniu toku rozumowania w danym zadaniu i jeśli jest on poprawny - wystawienie uczniowi oceny pozytywnej.

- Dysgrafia, czyli brzydkie, nieczytelne pismo

Dostosowanie wymagań będzie dotyczyło formy sprawdzania wiedzy, a nie treści. Wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej powinny być ogólne, takie same, jak dla innych uczniów, natomiast sprawdzenie pracy może być niekonwencjonalne. Np., jeśli nauczyciel nie może przeczytać pracy ucznia, może go poprosić, aby uczynił to sam lub przepytac ustnie z tego zakresu materiału. Może też skłaniać ucznia do pisania drukowanymi literami lub na komputerze.

- Dysortografia, czyli trudności z poprawną pisownią pod względem ortograficznym, fonetycznym, interpunkcyjnym itd.

Dostosowanie wymagań znowu dotyczy głównie formy sprawdzania i oceniania wiedzy z tego zakresu. Zamiast klasycznych dyktand można robić sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych oceniać odrębnie merytoryczną stronę pracy i odrębnie poprawność pisowni, nie wpisując tej drugiej oceny do dziennika. W żadnym wypadku dysortografia nie uprawnia do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki.

- Dysleksja, czyli trudności w czytaniu przekładające się często również na problemy ze zrozumieniem treści

Nauczyciel powinien znać dobrze specyfikę problemu dysleksji, dysortografii i dysgrafii, ponieważ umożliwi mu to rozumienie problemów dziecka i sprzeczności, np. między dobrą znajomością faktów historycznych, a trudnościami z ich chronologicznym uporządkowaniem, wiedzą z zakresu geografii, a niemożnością zorientowania się na mapie, wielokrotnym przepisywaniem tego samego tekstu w ramach poprawy pracy klasowej, a popełnianiem podczas przepisywania coraz to nowych błędów, czytaniem wielu książek, a popełnianiem błędów ortograficznych w często powtarzających się wyrazach, ładnego przepisywania kilkunastu linijek, a bazgraniem w dalszej części kartki zeszytu.

JĘZYK POLSKI

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- nie wymagać, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu i na nich sprawdzać technikę czytania
- dawać więcej czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, w miarę potrzeby pomagać w ich odczytaniu
- starać się w miarę możliwości przygotowywać sprawdziany i kartkówki w formie testów
- czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozłożyć w czasie, pozwalać na korzystanie z książek "mówionych"
- raczej nie angażować do konkursów czytania
- uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawać więcej czasu, instruować lub zalecać przeczytanie tekstu wcześniej w domu
- częściej sprawdzać zeszyty szkolne ucznia, ustalić sposób poprawy błędów, czuwać nad wnikliwą ich poprawą, oceniać poprawność i sposób wykonania prac
- dać uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet wybranych zdań, które wystąpią w dyktandzie; można też dawać teksty z lukami lub pisanie z pamięci
- dyktanda sprawdzające można organizować indywidualnie
- błędów nie omawiać wobec całej klasy
- w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie)
- pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów
- nie obniżać ocen za błędy ortograficzne i graficzne w wypracowaniach

- podać uczniom jasne kryteria oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wywodu, treść, styl, kompozycja itd.)
- dawać więcej czasu na prace pisemne, sprawdzać, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracać wielkość notatek
- przypadku trudności z odczytaniem pracy odpytać ucznia ustnie
- pozwalać na wykonywanie prac na komputerze

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- naukę definicji, reguł wzorów, symboli chemicznych rozłożyć w czasie, często przypominać i utrwalać
- nie wrywać do natychmiastowej odpowiedzi, przygotować wcześniej zapowiedzią, że uczeń będzie pytany
- w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek
- w czasie sprawdzianów zwiększyć ilość czasu na rozwiązanie zadań
- można też dać uczniowi do rozwiązania w domu podobne zadania
- uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr, zapisywaniem reakcji chemicznych itp.
- materiał sprawiający trudność dłużej utrwalać, dzielić na mniejsze porcje
- oceniać tok rozumowania, nawet gdyby ostateczny wynik zadania był błędny, co wynikać może z pomyłek rachunkowych
- oceniać dobrze, jeśli wynik zadania jest prawidłowy, choćby strategia dojścia do niego była niezbyt jasna, gdyż uczniowie dyslektyczni często prezentują styl dochodzenia do rozwiązania niedostępny innym osobom, będący na wyższym poziomie kompetencji

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- uwzględniać trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat
- w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobyć z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać
- częściej powtarzać i utrwalać materiał
- podczas uczenia stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie
- wprowadzać w nauczaniu metody aktywne, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używać wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicać proces nauczania
- zróżnicować formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia
- przeprowadzać sprawdziany ustne z ławki, niekiedy nawet odpytywać indywidualnie
- często oceniać prace domowe

WYCHOWANIE FIZYCZNE

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- zawsze uwzględniać trudności ucznia
- w miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie
- dzielić dane zadanie na etapy i zachęcać do wykonywania małutkimi krokami
- nie zmuszać na siłę do śpiewania, czy wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność
- dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktażu
- nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy
- podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.
- włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę

JĘZYKI OBCE

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- dawać łatwiejsze zadania
- nie wrywać do natychmiastowej odpowiedzi, dawać więcej czasu na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów
- dawać więcej czasu na opanowanie określonego zestawu słówek
- w fazie prezentacji leksyki zwolnić tempo wypowiedzanych słów i zwrotów, a nawet wypowiadać je przesadnie poprawnie
- można pozwolić na korzystanie z dyktafonu podczas lekcji
- nowe wyrazy objaśniać za pomocą polskiego odpowiednika, w formie opisowej, podania synonimu, antonimu, obrazka, tworzenia związku z nowym wyrazem
- w zapamiętywaniu pisowni stosować wyobrażenie wyrazu, literowanie, pisanie palcem na ławce, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter
- przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalać na korzystanie z podręcznika
- w nauczaniu gramatyki można stosować algorytmy w postaci graficznej wykresów, tabeli, rysunków
- podczas prezentacji materiału zestawiać zjawiska gramatyczne języka polskiego ze zjawiskami gramatycznymi charakterystycznymi dla języka obcego
- prowadzić rozmówki na tematy dotyczące uczniów
- dawać więcej czasu na wypowiedzi ustne i prace pisemne
- liberalnie oceniać poprawność ortograficzną i graficzną pisma
- oceniać za wiedzę i wysiłek włożony w opanowanie języka, kłaść większy nacisk na wypowiedzi ustne

4. *Uczniowie o inteligencji niższej niż przeciętna*

Uczniowie z inteligencją niższą niż przeciętna (70-84 w skalach Wechslera) stanowią 14% populacji szkolnej. Uzyskują oni słabe wyniki w nauce, pomimo dużego własnego nakładu pracy a niekiedy nawet, mimo intensywnej stymulacji rozwoju.

Największe trudności mają w rozumowaniu i logicznym myśleniu we wszystkich jego formach i przejawach. Poziom ich rozwoju słowno-pojęciowego odpowiada wcześniejszej fazie rozwojowej.

W szczególności uczniowie ci mają problemy z :

- wewnętrzną organizacją nowo nabytej wiedzy i integrowaniem jej z już posiadaną (stąd wolne tempo uczenia się)
- generalizowaniem wiedzy oraz wykorzystywaniem jej w różnych dziedzinach
- opanowaniem materiału o charakterze abstrakcyjnym (ze względu na bardzo słabą pamięć krótkotrwałą dzieci te zdecydowanie łatwiej pracują i uczą się na materiale konkretnym)
- umiejętnością myślenia przyczynowo-skutkowego
- dokonywaniem porównań między zbiorami (różnicowanie i szukanie podobieństw)
- umiejętnością odróżniania cech istotnych od nieistotnych
- dokonywaniem uogólnień, szczególnie o charakterze werbalnym

Myślenie tych uczniów charakteryzuje: konkretyzm i mała samodzielność. Często uczą się „na pamięć” bez zrozumienia treści.

Ich trudności nasilają się wraz z pokonywaniem kolejnych poziomów edukacji.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

JĘZYK POLSKI

- zmniejszanie ilości, stopnia trudności i obszerności zadań
- dzielenie materiału na mniejsze partie, wyznaczenie czasu na ich opanowanie i odpytywanie
- wydłużanie czasu na odpowiedź, przeczytanie lektury
- wprowadzanie dodatkowych środków dydaktycznych np. ilustracje,
- odwoływanie się do znanych sytuacji z życia codziennego
- formułowanie pytań w formie zdań o prostej konstrukcji powołujących się na ilustrujące przykłady
- częste podchodzenie do ucznia w trakcie samodzielnej pracy w celu udzielania dodatkowej pomocy, wyjaśnień
- należy zezwolić na dokończenie w domu niektórych prac wykonywanych na lekcjach
- dyktanda przeprowadzać indywidualnie w wolniejszym tempie, gdyż dzieci te często nie nadążają za klasą
- potrzeba większej ilości czasu i powtórzeń na opanowanie materiału.

JĘZYKI OBCE

- zmniejszanie ilości słówek do zapamiętania
- pozostawianie większej ilości czasu na ich przyswojenie
- odpytywanie po uprzedzeniu, kiedy i z czego dokładnie uczeń będzie pytany
- wymagania w wypowiedzaniu się na określony temat ograniczyć do kilku krótkich, prostych zdań.

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

- częste odwoływanie się do konkretnego (np. graficzne przedstawianie treści zadań),
- omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności (pamiętając, że obniżenie wymagań nie może zejść poniżej podstawy programowej)
- podawanie poleceń w prostszej formie (dzielenie złożonych treści na proste, bardziej zrozumiałe części)
- wydłużanie czasu na wykonanie zadania
- podchodzenie do dziecka w trakcie samodzielnej pracy w razie potrzeby udzielenie pomocy, wyjaśnienie, mobilizowanie do wysiłku i ukończenia zadania
- zadawanie do domu tyle, ile uczeń jest w stanie samodzielnie wykonać
- potrzeba większej ilości czasu i powtórzeń dla przyswojenia danej partii materiału.

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

- w związku z dużym problemem w selekcji i wyborze najważniejszych informacji z danego tematu można wypisać kilka podstawowych pytań, na które uczeń powinien znaleźć odpowiedź czytając dany materiał (przy odpytywaniu prosić o udzielenie na nie odpowiedzi). Podobnie postępować przy powtórkach
- pozostawianie większej ilości czasu na przygotowanie się z danego materiału (dzielenie go na małe części, wyznaczanie czasu na jego zapamiętanie i odpytywanie).

WYCHOWANIE FIZYCZNE

- zapewnienie większej ilości ćwiczeń, aby uczeń opanował daną sprawność (w razie potrzeby zwolnienie z wykonania ćwiczeń przerastających możliwości ruchowe ucznia)
- wielokrotne tłumaczenie i wyjaśnianie zasad i reguł gier sportowych
- w ocenianiu zwracanie większej uwagi na wysiłek włożony w wykonanie zadania, niż ostateczny efekt pracy.

5. *Uczeń z niepełnosprawnością ruchową*

JĘZYK POLSKI

- Dostosowanie tempa pracy do możliwości ucznia
- Nie wywoływać do tablicy jeśli ma trudności z poruszaniem się
- Udostępnić dodatkowe materiały, notatki, ksero

- Umiejscowić ucznia w ławce zapewniającej komfort i łatwe dojście do niego
- Ocenianie treści pracy pisemnej, a nie estetykę pisma

Przy afazji:

- Tworzenie przyjaznej atmosfery w trakcie wypowiedzi ustnych
- Wydłużenie czasu wypowiedzi ustnej
- Uwzględnienie problemów z wymową i artykulacją w czasie wypowiedzi
- Umożliwienie uzupełnienia wypowiedzi ustnej zapisem.

JĘZYKI OBCE

- Ułatwienie korzystania ze sprzętu medycznego oraz pomocy naukowych tj. laptop.
- Test wyboru (pytania zamknięte)
- Wydłużenie czasu wypowiedzi pisemnej
- Podczas pisania zmniejszenie ilości tekstu
- Ocenianie treści pracy pisemnej, a nie estetykę pisma
- Przewaga formy ustnej nad pisemną (jeśli uczeń nie ma afazji)

Przy afazji:

- Tworzenie przyjaznej atmosfery w trakcie wypowiedzi ustnych
- Uwzględnienie problemów z wymową i artykulacji przy odpowiedzi ustnej

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

- Wydłużenie czasu wypowiedzi ustnej i pisemnej
- Nieocenianie ćwiczeń wykorzystujących sprawność manualną
- Ocenianie treści wypowiedzi pisemnej a nie estetykę pisma
- Przygotowanie sprawdzianów w taki sposób aby uczeń jak najmniej pisał (wpisuje tylko wyniki)
- W związku z zaburzeniami orientacji i wyobraźni przestrzennej zmniejszenie wymagań odnośnie np. kreślenia figur geometrycznych, wykresów funkcji,
- Przewaga formy ustnej nad pisemną (jeśli uczeń nie ma afazji)

Przy afazji:

- Tworzenie przyjaznej atmosfery w trakcie wypowiedzi ustnych
- Uwzględnienie problemów z wymową i artykulacji przy odpowiedzi ustnej

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

- Dostosowanie stanowiska pracy do niepełnosprawności ucznia
- Środki dydaktyczne powinny być w zasięgu ręki ucznia
- Uczeń powinien siedzieć w ławce z osobą sprawną ruchowo

Przy afazji:

- Wydłużenie czasu odpowiedzi ustnej
- Uwzględnienie problemów z wymową i artykulacji w czasie odpowiedzi ustnej
- Uzupełnienie odpowiedzi ustnej zapisem

WYCHOWANIE FIZYCZNE

- Częściowe zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego zgodnie z zaleceniami podanymi w orzeczeniu lekarza specjalisty

- Całkowite zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego na podstawie orzeczenia lekarza specjalisty lub orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego przez poradnię psychologiczno – pedagogiczną.

6. *Uczeń z ADHD*

JĘZYK POLSKI

- Posadzić ucznia z dala od okna, ze spokojnym uczniem
- Nie zniechęcać i nie dyskwalifikować za pierwszą złą odpowiedź
- Nie odpytywać w stanie silnego pobudzenia
- Wyznaczać uczniowi konkretny cel i działanie
- Dzielić działania na mniejsze możliwe do zrealizowania etapy
- Pomagać uczniowi w skupieniu się na wykonywaniu jednej czynności
- Wydawać jasno sprecyzowane polecenia (na raz tylko jedno polecenie)
- Skracać zadania poprzez dzielenie ich na mniejsze polecenia cząstkowe
- Sprawdzać stopień zrozumienia wprowadzonego materiału
- Dzielić dłuższe sprawdziany na części
- Wydłużać czas odpowiedzi
- Przypominać o terminach sprawdzianów
- Utrzymywać stały kontakt z rodzicami

JĘZYKI OBCE

- Zwiększona tolerancja na nietypowe zachowania podczas lekcji
- Aktywizowanie ucznia podczas zajęć – zapewnienie odpowiedniego tempa pracy i zróżnicowanie zadań
- Nie dyskwalifikować ucznia za pierwszą złą odpowiedź
- Wymagać od ucznia większej koncentracji
- Posadzenie ucznia z ADHD z uczniem spokojnym z dala od okna

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

- Posadzenie ucznia blisko nauczyciela z dala od miejsc, które łatwo mogą go rozproszyć
- Posadzenie ucznia z osobą spokojną, osiągającą dobre wyniki
- Używanie krótkich komunikatów „otwórz zeszyt”, „spójrz na tablicę”
- Powtarzanie polecenia (krótko i czytelnie)
- Prośenie ucznia o powtórzenie poleceń
- Sprawdzenie czy uczeń wykonał jedno polecenie a dopiero potem wydanie następnego
- Częste nawiązywanie kontaktu wzrokowego
- Rozbijanie dużych partii materiału/poleceń na mniejsze
- Przygotowanie ucznia do zmian odpowiednio wcześniej
- Przypominanie o terminowych zadaniach
- W miarę potrzeb: dopilnowanie aby uczeń po zakończonych zajęciach miał sporządzoną notatkę z lekcji, zapisaną informację o pracy domowej, zapisaną informację o terminie sprawdzianu, klasówki

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

- Uczeń powinien siedzieć z uczniem spokojnym lub sam
- Konsekwentne stosowanie kar i nagród
- Niedyskwalifikowanie za pierwszą złą odpowiedź
- Precyzyjne formułowanie poleceń
- Umożliwienie częstej wypowiedzi z ukierunkowaniem na omawiany temat
- Monitorowanie sporządzanych na lekcji notatek
- Unikanie gwałtownych zmian w codziennych czynnościach
- Wydłużenie czasu pracy z tekstem
- Zwiększona tolerancja na nietypowe zachowania ucznia
- Ukierunkowanie na zajęcia dodatkowe

WYCHOWANIE FIZYCZNE

- Ukierunkowanie nadmiernej energii ruchowej
- Formułowanie jasnych i precyzyjnych poleceń
- Przypominanie obowiązujących zasad na lekcji
- Odwracanie uwagi ucznia od własnej impulsywności poprzez zadawanie kolejnych zadań
- Akcentowanie każdego sukcesu
- Na zakończenie lekcji prowadzenie ćwiczeń wyciszających
- Ustalenie dopuszczalnych form rozładowania napięcia np. określony krzyk, bieg wyznaczoną trasą, skakanie po materacach, kopanie piłka lub rzuty do celu

7. *Uczeń z chorobą przewlekłą*

JĘZYK POLSKI

- Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego
- Pomoc w pokonywaniu trudności, uczenie nowych umiejętności
- Budowanie dobrego klimatu i przyjaznych relacji klasowych
- Przygotowanie uczniów zdrowych na spotkanie chorego kolegi
- Traktowanie chorego dziecko jako pełnoprawnego członka klasy
- Uwrażliwienie uczniów zdrowych na potrzeby i przeżycia ucznia chorego
- Uwrażliwienie ucznia chorego na potrzeby i przeżycia innych uczniów
- Motywowanie do kontaktów i współdziałania z innymi uczniami
- Rozwijanie zainteresowań i samodzielności ucznia
- Dostarczanie wielu możliwości do działania i osiągnięcia sukcesów
- Motywowanie do aktywności

JĘZYKI OBCE

- W przypadku wysokiej absencji umożliwienie pisania sprawdzianów w dodatkowych terminach
- Wykorzystanie okresów lepszego stanu zdrowia do pozyskania ocen z odpowiedzi ustnych

- Zapewnienie przyjaznej atmosfery pracy z uwzględnieniem problemów wynikających z choroby

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA.

- Prezentowanie treści w taki sposób, by stały się w pełni dostępne możliwościom ucznia
- Użycie w większym stopniu niż standardowo środków informatycznych
- Rozpoznawanie symptomów słabszego samopoczucia
- Zachęcanie do podejmowania częstych interakcji społecznych
- Rozbudzanie chęci eksperymentowania
- Zapewnienie pomocy przy nadrabianiu zaległości związanych z absencją szkolną
- Dzielenie materiału, który uczeń musi zaliczyć na mniejsze części
- Dawanie okazji do wykazania się samodzielnością
- Wzmacnianie samooceny
- Zapewnienie integracji z zespołem klasowym

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

- Umożliwienie korzystania na lekcjach ze sprzętu medycznego i leków zgodnie z zaleceniem lekarza
- Dostosowanie miejsca pracy zgodnie z zaleceniem lekarza (blisko drzwi lub nauczyciela)
- W przypadku dłuższej nieobecności umożliwienie zaliczenia materiału w dodatkowych terminach

WYCHOWANIE FIZYCZNE

- Dostosowanie form i metod pracy z uczniem według zaleceń lekarza specjalisty
- Częściowe zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego na podstawie zaleceń lekarza specjalisty
- Całościowe zwolnienie z lekcji wychowania fizycznego na podstawie zaleceń lekarza specjalisty

8. *Uczeń w sytuacji kryzysowej, traumatycznej*

JĘZYK POLSKI

- Umożliwienie zaliczania zaległego materiału w późniejszym terminie
- Rozłożenie zaliczanego materiału na mniejsze partie
- Przedłużenie czasu pracy ucznia
- Nauczyciel może odpytać ucznia na osobności, a nie przy całej klasie, nie ponaglać, nie krytykować, nie zawstydząć, nie mobilizować stwierdzeniami „jak się postarasz to będzie lepiej, nie zadawać do domu obszernych partii materiału do opanowania
- Zadbać o rozwój sfery emocjonalnej ucznia

JĘZYKI OBCE

- Stworzenie przyjaznej, spokojnej atmosfery
- Uwzględnienie problemów ucznia w odniesieniu do zachowań na lekcji
- Ewentualne zapewnienie dodatkowych terminów prac pisemnych i odpowiedzi

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

- Stworzenie przyjaznej, spokojnej atmosfery
- Uwzględnienie problemów ucznia w odniesieniu do zachowań na lekcji
- Ewentualne zapewnienie dodatkowych terminów prac pisemnych i odpowiedzi

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

- Stworzenie przyjaznej, spokojnej atmosfery
- Uwzględnienie problemów ucznia w odniesieniu do zachowań na lekcji
- Ewentualne zapewnienie dodatkowych terminów prac pisemnych i odpowiedzi

WYCHOWANIE FIZYCZNE

- Stworzenie przyjaznej, spokojnej atmosfery
- Uwzględnienie problemów ucznia w odniesieniu do zachowań na lekcji

9. *Uczeń zdolny*

JĘZYK POLSKI

- Należy stosować następujące zasady: indywidualizacji, stopniowania trudności, systematyczności, udzielania pomocy koleżeńskiej, powierzania odpowiedzialnych ról
- Metody pracy z uczniem zdolnym: aktywizujące, problemowe, praktycznego działania, czyli pogładowe, zespołowe z uwzględnieniem indywidualnych zdolności (asystent, lider), wskazane są zadania o zwiększonym stopniu trudności (karty pracy), teksty źródłowe – analiza, uczestnictwo w konkursach, olimpiadach przedmiotowych lub artystycznych, przynależność do kół zainteresowań

JĘZYKI OBCE

- Udział w zajęciach dodatkowych
- Przygotowanie do konkursów i olimpiad
- Dostarczenie dodatkowych materiałów do pracy własnej

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

- Poszerzenie zainteresowań i zdolności ucznia poprzez udział w przedsięwzięciach szkolnych i pozaszkolnych

- Indywidualizacja procesu dydaktycznego
- Przygotowanie ucznia do konkursów i olimpiad przedmiotowych
- Krótkie, kilkuminutowe rozmowy z uczniem, zwykle komentujące w sposób rozszerzający bieżący materiał lub kończące się formułowaniem problemu, a potem rozwiązaniem go
- Zadawanie dodatkowych zadań podczas prac klasowych, do domu
- Zachęcanie ucznia do dodatkowych referatów
- Korygowanie błędów kolegów
- Prowadzenie przez uczniów fragmentów lekcji
- Zachęcanie do czytania fachowej literatury, czasopism
- Zwiększanie wymagań co do ścisłości i precyzji wypowiedzi
- Organizowanie konkursów w rozwiązywaniu zadań najtrudniejszych
- Praca w grupach z uczniami o podobnym poziomie uzdolnień, gdzie zadawane są zadania trudniejsze
- Praca w grupach, gdzie uczniowie zdolni pełnią rolę liderów a praca może być formą konkursów

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

- Stosowanie różnorodnych metod nauczania
- Indywidualizowanie pracy z uczniem jednocześnie nie alienując go
- Zachęcanie do samokształcenia, samooceny i samokontroli
- Udział w zajęciach dodatkowych

WYCHOWANIE FIZYCZNE

- Formułowanie zadań w taki sposób, aby miały optymalny poziom trudności i motywowały ucznia dzięki odpowiednio wprowadzonej ocenie
- Stosowanie odpowiednich metod, dzięki którym opanowanie konkretnych umiejętności nastąpi w najkrótszym czasie tj. metoda syntetyczna – całościowa – nauczanie ćwiczenia w całości bez naruszania zasadniczego schematu ruchu (pokazanie ćwiczenia w całości bez dzielenia go na elementy składowe); metoda stawiania dodatkowych zadań; metoda treningowa (wykorzystywana na zajęciach SKS); metoda kreatywna; metoda kierowania samowychowaniem -

BIBLIOGRAFIA

1. Bogdanowicz M., Adryjanek A., (2004), Uczeń z dysleksją w szkole. Poradnik nie tylko dla polonistów, Gdynia
2. Bogdanowicz M., Czabaj R., (2008), Modelowy system profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej ucznia z dysleksją, Gdańsk
3. Brejnak W., (2003), Dysleksja, Warszawa
4. Dembo M., H., (1997), Stosowana psychologia wychowawcza, Warszawa
5. Elliott J., Place M., (2000), Dzieci i młodzież w kłopotcie, Warszawa
6. Grygier U., Sikorska I., (2008), Mój uczeń pracuje inaczej. Wskazówki metodyczne, Kraków
7. Kowaluk M., (2009), Efektywność terapii pedagogicznej dzieci z trudnościami w uczeniu się, Lublin
8. Niemierko B, (1997), Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki, Warszawa
9. Olczykowska D., (2002), Wskazówki do pracy z dzieckiem z wadą słuchu w przedszkolu i szkole masowej, Opole
10. Oszwa U., (2008), Zaburzenia rozwoju umiejętności matematycznych. Problem diagnozy i terapii, Kraków